YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN MÄÄRÄYS (toinen jaosto)
30 päivänä toukokuuta 2002 *

Asiassa C-358/00,

jonka Oberlandesgericht Düsseldorf (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Buchhändler-Vereinigung GmbH

vastaan

Saur Verlag GmbH & Co. KG ja

Die Deutsche Bibliothek

ennakkoratkaisun julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1), sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna 13.10.1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/52/EY (EYVL L 328, s. 1), 1 ja 8 artiklan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja N. Colneric sekä tuomarit R. Schintgen ja V. Skouris (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: C. Stix-Hackl,
kirjaaja: R. Grass,

ilmoitettuaan ennakkoratkaisua pyytävälle tuomioistuimelle aikovansa ratkaista asian perustellulla määräyksellä työjärjestyksensä 104 artiklan 3 kohdan mukaisesti,

kehotettuaan EY:n tuomioistuimen perussäännön 20 artiklassa tarkoitettuja osapuolia esittämään mahdolliset asiaa koskevat huomautuksensa,

kuultuaan julkisasiamiestä,

on antanut seuraavan

määräyksen

1 Oberlandesgericht Düsseldorf on 2.8.2000 tekemällään välipäätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 27.9.2000, esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle EY 234 artiklan nojalla ennakkoratkaisukysymyksen julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY (EYVL L 209, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 13.10.1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/52/EY (EYVL L 328, s. 1), 1 ja 8 artiklan tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Buchhändler-Vereinigung GmbH (jäljempänä Buchhändler-Vereinigung) ja Saur Verlag GmbH & Co. KG (jäljempänä Saur Verlag) sekä Deutsche Bibliothek ja joka liittyy viimeksi mainitun suunnittelemaan julkisia palveluja koskevaan konsessiosopimukseen, jonka kohteena on Saksan kansallisbibliografian monistaminen ja levittäminen painotuotteena ja CD-ROMilla.

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivin 92/50/ETY kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"tämä direktiivi koskee palvelujen suorittamista vain, jos se perustuu sopimuksiin; direktiivi ei koske palvelujen suorittamista muilla perusteilla, kuten lakien, asetusten tai työsopimusten perusteella".

4 Direktiivin 92/50/ETY 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Tässä direktiivissä:

a) 'julkisia palveluhankintoja koskevilla sopimuksilla' tarkoitetaan rahallista vastiketta vastaan tehtyjä kirjallisia sopimuksia, jotka on tehty palvelujen suorittajan ja hankintaviranomaisen kesken, lukuun ottamatta

— — ."

5 Saman direktiivin 8 artiklassa säädetään seuraavaa:

"Liitteessä I A lueteltuja palveluja koskevat sopimukset on tehtävä III—VI osaston säännösten mukaisesti."

6 Direktiivin 92/50/ETY liitteessä I A oleva 15. pääluokka koskee "palkkio- tai sopimusperustaisia julkaisu- ja painamispalveluja".

Pääasian riita ja ennakkoratkaisukysymys

7 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että Deutsche Bibliothekin, joka on liittovaltion hallinnon alaisuuteen kuuluva julkisoikeudellinen laitos, jolla on oikeushenkilöllisyys, tehtäviin kuuluu Gesetz über die Deutsche Bibliothekin (Saksan kansallisbibliografiaa koskeva laki) nojalla muun muassa Saksan kansallisbibliografian kokoaminen, eli saksan kielellä painettuja teoksia koskevan yksityiskohtaisen, vuosittain täydennettävän luettelon laatiminen. Sillä on myös velvollisuus monistaa ja myydä laatimiaan kirjaluetteloita.

8 Deutsche Bibliothek julkaisi 3.3.2000 rajoitettua tarjouskilpailumenettelyä koskevan ilmoituksen, jossa se pyysi tarjouksia Saksan kansallisbibliografian monistamisesta ja levittämisestä painettuna ja CD-ROMin muodossa. Tässä ilmoituksessa olevien pääasiallisten sopimusvelvoitteiden joukossa on määräys, jonka mukaan Deutsche Bibliothek laatii teoksia koskevat yksityiskohtaiset luettelot antaen ne valitun yrityksen käyttöön ja jonka mukaan viimeksi mainitulle annetaan yksinoikeus Saksan kansallisbibliografian monistamiseen ja levittämiseen painettuna ja CD-ROMilla. Ilmoituksessa täsmennetään, että kyseisen yrityksen on omalla kustannuksellaan huolehdittava kyseisen bibliografian monistamisesta ja levittämisestä ja että sen on myös maksettava jokaisesta myydystä kappaleesta Deutsche Bibliothekille palkkio, jonka suuruus määräytyy painoksen myyntituoton perusteella. Lisäksi viimeksi mainittu varaa itselleen oikeuden tarkastaa ja valvoa bibliografian monistamista ja levittämistä.

9 Deutsche Bibliothek aikoi tehdä sopimuksen Buchhändler-Vereinigung-nimisen yhtiön kanssa. Saur Verlag -yhtiö nosti tästä Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungeniin (laki kielletyistä kilpailunrajoituksista; jäljempänä GWB) perustuvan kanteen väittäen, että julkisia hankintoja koskevia säännöksiä oli rikottu.

10 Julkisia hankintoja valvovan liittovaltion tuomioistuimen toinen jaosto ratkaisi Saur Verlagin kanteen 26.5.2000 antamallaan määräyksellä, jolla se kielsi

Deutsche Bibliothekiä tekemästä siihenastisen arviointinsa perusteella sopimusta Buchhändler-Vereinigungin kanssa ja jolla se määrättiin arvioimaan kahden tarjoajan tarjoukset uudelleen siten, että arvioinnissa otettaisiin huomioon toisen jaoston näkemykset, sekä ilmoittamaan viimeksi mainituille viimeistään kymmenen arkipäivää ennen hankintasopimuksen tekemistä, mikä yritys valitaan.

11 Buchhändler-Vereinigung valitti tästä määräyksestä ennakkoratkaisun esittäneeseen tuomioistuimeen väittäen, että Saur Verlagin kanne oli jätettävä tutkimatta, koska kyseinen sopimus ei kuulu julkisia hankintoja koskevien säännösten soveltamisalaan, vaan sen kohteena on palveluita koskeva konsessio.

12 Oberlandesgericht Düsseldorf katsoo ennakkoratkaisupyynnössään, että vastaus kysymykseen siitä, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kustannussopimus sopimus, joka kuuluu Saksan oikeuden julkisia hankintoja koskevien säännösten, eli GWB:n 97—129 §:n, soveltamisalaan, riippuu olennaisesti siitä, kuuluuko tämä sopimus direktiivin 92/50/ETY soveltamisalaan.

13 Kansallinen tuomioistuin toteaa, että kyseisellä sopimuksella tehdään palveluita koskeva konsessiosopimus. Se perustaa käsityksensä tältä osin siihen, että tällä sopimuksella annetaan käyttöoikeus erityiseen palveluun yksityiselle yritykselle, joka kantaa myös siihen liittyvän riskin. Se lisää, että Deutsche Bibliothek ei suorita korvausta tämän yrityksen suorittamista palveluista maksamalla sille määrätyn hinnan, vaan päin vastoin yritys itse joutuu maksamaan viimeksi mainitulle palkkion. Kansallisen tuomioistuimen mukaan hankittava palvelu suoritetaan yleisen edun vuoksi, koska Deutsche Bibliothekin tehtävät kuuluvat luonteensa, tavoitteensa ja perustanaan olevien sääntöjen nojalla valtion vastuun piiriin ja koska näitä tehtäviä delegoidaan yksityiselle yritykselle kuitenkin siten, että hankintaviranomaisella on valvonta- ja tarkastusoikeus.

14 Kansallinen tuomioistuin päättelee siis, että sen käsiteltävänä oleva valitus voidaan hyväksyä vain, jos palveluja koskevat konsessiosopimukset kuuluvat direktiivin 92/50/ETY soveltamisalaan. Tämä tuomioistuin toteaa tietävänsä, että yhteisöjen tuomioistuimelle on esitetty tätä koskeva ennakkoratkaisukysymys asiassa C-324/98, Telaustria ja Telefonadress, josta on annettu tuomio 7.12.2000 (Kok. 2000, s. I-10745) ja joka oli vielä vireillä yhteisöjen tuomioistuimessa, kun päätös ennakkoratkaisun esittämisestä tehtiin.

15 Tarkasteltuaan direktiivin 92/50/ETY 8 artiklan säännöstä yhdessä sen liitteessä I A olevan 15. pääluokan tekstin, jossa mainitaan "palkkio- tai sopimusperustaiset julkaisu- ja painamispalvelut", kansallinen tuomioistuin pohtii kysymystä siitä, onko julkisten palvelujen hankintasopimusten, vaikka ne eivät kuuluisikaan yleisesti direktiivin 92/50/ETY soveltamisalaan, joka tapauksessa katsottava kuuluvan julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön soveltamisalaan, jos niiden kohteena on "julkaisu" tai "painaminen".

16 Tässä tilanteessa Oberlandesgericht Düsseldorf päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko direktiiviä [92/50/ETY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 97/52/EY] sovellettava myös sopimukseen,

a) jolla hankintaviranomainen antaa tarjouskilpailun voittajalle yksinoikeuden työstämänsä bibliografian — tässä Saksan kansallisbibliografian — kustantamiseen (monistamista ja levittämistä koskeva oikeus),

b) jossa tarjouskilpailun voittaja sitoutuu omaan laskuunsa monistamaan bibliografian ja myymään sitä sekä maksamaan hankintaviranomaiselle jokaisesta myydystä kappaleesta korvauksen julkaisun myyntituoton perusteella ja

c) jossa hankintaviranomaisen varaa itselleen bibliografian monistamisen ja levittämisen osalta tarkastus- ja valvontaoikeuden?"

Yhteisöjen tuomioistuimen arviointi asiasta

17 Kansallinen tuomioistuin haluaa ennakkoratkaisukysymyksellään selvittää pääasiallisesti, kuuluuko julkisia kustannuspalveluja koskeva konsessiosopimus direktiivin 92/50/ETY soveltamisalan ulkopuolelle, vaikka direktiivin liite I A, johon direktiivin 8 artiklassa viitataan, koskee sitä sen kohteen perusteella.

18 Kun otetaan huomioon, että ennakkoratkaisukysymykseen annettava vastaus on selvästi johdettavissa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä, yhteisöjen tuomioistuin on työjärjestyksensä 104 artiklan 3 kohdan mukaisesti ilmoittanut ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle ratkaisevansa asian perustellulla määräyksellä sekä kehottanut jäsenvaltioita ja EY:n tuomioistuimen perussäännön 20 artiklassa tarkoitettuja muita asianosaisia esittämään mahdolliset huomautuksensa asiasta.

19 Buchhändler-Vereinigung, Deutsche Bibliothek ja komissio eivät työjärjestyksen 104 artiklan 3 kohdan nojalla esittämissään huomautuksissa ole millään tavoin vastustaneet yhteisöjen tuomioistuimen aikomusta ratkaista asia perustellulla määräyksellä.

20 Ensiksikin on kansallisen tuomioistuimen tavoin syytä todeta, että sopimus, jonka kohteena ovat tämän määräyksen 8 kohdassa mainitut palvelut, kuuluu direktiivin 92/50/ETY soveltamisalaan.

21 Toiseksi on syytä muistuttaa, että edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress (tuomio 7.12.2000), joka liittyi puhelinluettelojen valmistamista ja julkaisemista koskevaan konsessiosopimukseen, yhteisöjen tuomioistuin totesi ensin tuomion 39 ja 40 kohdassa, että tämän sopimuksen erityisenä kohteena olivat vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoiminnan alan hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 14 päivänä kesäkuuta 1993 annetun neuvoston direktiivin 93/38/ETY (EYVL L 199, s. 84) liitteessä XVI A olevissa pääluokissa tarkoitetut palvelut ja että tämä sopimus kuului näin ollen sen soveltamisalaan.

22 Voidakseen päättää, kuuluuko tällainen sopimus direktiivin 93/38/ETY 1 artiklan 4 kohdassa olevan määritelmän "rahallista vastiketta vastaan tehdyt kirjalliset sopimukset" alaan, yhteisöjen tuomioistuin esitti lyhyesti julkisia palveluhankintoja koskevien direktiivien, ja erityisesti direktiivin 92/50/ETY, historian.

23 Yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetun tuomion 46 kohdassa, että komissio oli nimenomaisesti ehdottanut "julkisia palveluita koskevien konsessiosopimusten" sisällyttämistä direktiivin 92/50/ETY soveltamisalaan sekä 13.12.1990 antamassaan, julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettavaa neuvoston direktiiviä koskevassa esityksessä 91/C 23/01 (EYVL 1991, C 23, s. 1) että 28.8.1991 antamassaan, julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyn yhteensovittamisesta annettavaa neuvoston direktiiviä koskevassa muutetussa esityksessä 91/C 250/05 (EYVL C 250, s. 4), jotka johtivat julkisia palveluhankintoja yleisesti koskevan direktiivin 92/50/ETY antamiseen.

24 Yhteisöjen tuomioistuin totesi edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetun tuomion 47 kohdassa, että koska näiden sopimusten sisällyttäminen oli perusteltavissa tarkoituksella "taata julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen johdonmukaisuus", komissio oli täsmentänyt 13.12.1990 annetun ehdotuksen 10. perustelukappaleessa, että "on tärkeää, että tämä direktiivi kattaa julkisia palveluja koskevat konsessiosopimukset samalla tavalla kuin julkisiin käyttöoikeusurakoihin sovellettava direktiivi 71/305/ETY". Yhteisöjen tuomioistuin totesi vielä, että vaikka 28.8.1991 annetun direktiiviesityksen 10. perustelukappaleesta oli jätetty pois maininta julkisia rakennusurakoita koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensoveltamisesta 26 päivänä heinäkuuta 1971 annetusta neuvoston direktiivistä 71/305/ETY (EYVL L 185, s. 5), kyseisen esityksen edellä mainitussa perustelukappaleessa mainittiin kuitenkin nimenomaisesti edelleen "julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen johdonmukaisuutta" koskeva tavoite.

25 Kuten yhteisöjen tuomioistuin toteaa edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetun tuomion 48 kohdassa, neuvosto poisti kuitenkin lainsäädäntömenettelyn aikana kaikki viittaukset julkisia palveluja koskeviin konsessiosopimuksiin muun muassa siitä syystä, että jäsenvaltioiden välillä oli julkisten palveluiden hallinnoinnin delegoinnin sekä tämän delegoinnin yksityiskohtaisen toteuttamisen osalta sellaisia eroja, jotka saattaisivat johtaa erittäin epävakaaseen tilanteeseen konsessiosopimuksia kilpailulle avattaessa (ks. "neuvoston perustelut" -niminen asiakirja nro 4444/92 ADD 1, 25.2.1992, 6 kohta; asiakirja on liitetty samana päivänä annettuun yhteiseen kantaan).

26 Näiden seikkojen valossa, joita yhteisöjen tuomioistuin sitten vertasi julkista rakennusurakka-alaa koskevien direktiivien soveltamisalan kehittymiseen, viimeksi mainittu katsoi edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetun tuomion 57 kohdassa, että julkisia palveluja koskevat konsessiosopimukset eivät kuulu direktiivin 93/38/ETY soveltamisalaan eivätkä näin ollen sisälly kyseisen direktiivin 1 artiklan 4 kohdassa olevaan käsitteeseen "rahallista vastiketta vastaan tehdyt kirjalliset sopimukset".

27 Yhteisöjen tuomioistuin totesi lopuksi edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetun tuomion 58 kohdan toisessa luetelmakohdassa, että vaikka direktiivi 93/38/ETY koskeekin tuossa asiassa kyseessä olleen kaltaista

sopimusta, josta tarjouskilpailun voittajalle suoritettavana korvauksena annetaan vastikkeeksi käyttöoikeus tämän omaan suoritukseen, tällainen sopimus ei yhteisön oikeuden nykyisessä kehitysvaiheessa kuulu tämän direktiivin soveltamisalaan.

28 Vaikka edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetussa tuomiossa olikin kyse sopimuksesta, jonka kohteena olivat eräälle direktiivillä 93/38/ETY säännellylle erityisalueelle kuuluvat palvelut, tuosta tuomiosta voidaan selvästi päätellä, että sen lisäksi, että julkisia palveluja koskevat konsessiosopimukset eivät kuulu tuon direktiivin soveltamisalaan, ne eivät kuulu myöskään direktiivin 92/50/ETY soveltamisalaan, sillä viimeksi mainitulla on taipumusta tulla sovelletuksi palveluihin yleensä.

29 Kun otetaan huomioon, ettei direktiivissä 92/50/ETY ole julkisia palveluja koskeviin konsessiosopimuksiin liittyviä erityissäännöksiä, ja lisäksi sen antamishistoriikki, sellaisena kuin yhteisöjen tuomioistuin on sen palauttanut mieliin edellä mainitussa asiassa Telaustria ja Telefonadress annetun tuomion 46—48 kohdassa, lopuksi on todettava, että yhteisön lainsäätäjä on tietoisesti jättänyt tällaiset konsessiosopimukset tämän direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Direktiivin 93/38/ETY 1 artiklan 4 kohdassa olevan käsitteen "rahallista vastiketta vastaan tehdyt kirjalliset sopimukset" tulkintaa, joka pysytettiin tuossa tuomiossa, voidaan siis soveltaa myös direktiivin 92/50/ETY 1 artiklassa olevaan samansisältöiseen käsitteeseen.

30 Kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen on siis vastattava, että julkisia kustannuspalveluja koskeva konsessiosopimus kuuluu yhteisön oikeuden nykytilassa direktiivin 92/50/ETY soveltamisalan ulkopuolelle, vaikka direktiivin liite I A, johon direktiivin 8 artiklassa viitataan, koskeekin sitä sen kohteen perusteella.

Oikeudenkäyntikulut

31 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan, Italian, Alankomaiden ja Itävallan hallituksille sekä komissiolle aiheutuneita oikeuden-

käyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on ratkaissut Oberlandesgericht Düsseldorfin 2.8.2000 tekemällään päätöksellä esittämän ennakkoratkaisukysymyksen seuraavasti:

Julkisia kustannuspalveluja koskeva konsessiosopimus kuuluu yhteisön oikeuden nykytilassa julkisia palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta 18 päivänä kesäkuuta 1992 annetun neuvoston direktiivin 92/50/ETY, sellaisena kuin tämä direktiivi on muutettuna 13.10.1997 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 97/52/EY, soveltamisalan ulkopuolelle, vaikka tämän direktiivin liite I A, johon direktiivin 8 artiklassa viitataan, koskeekin sitä sen kohteen perusteella.

Annettiin Luxemburgissa 30 päivänä toukokuuta 2002.

R. Grass

kirjaaja

N. Colneric

toisen jaoston puheenjohtaja